

В. М. БАЗИЛЕВИЧ
(Київ).

ДЕКАБРИСТ ЮШНЕВСЬКИЙ ТА ГНІДИЧ.

Олекса Петрович Юшневський, генерал-інтендант 2-ої армії, один з директорів „Южнаго Общества“, друг і порадник Пестелів, був видатним серед декабристів.

Це визнав і Найвищий Карний Суд, зарахувавши Юшневського, разом з князем С. Трубецьким, братами Борисовими й іншими активними учасниками „14 декабря“, до 1-го розряду. Присуд до кари на смерть через відсічення голови згодом замінено йому на каторжні роботи.

А через це, здавалося-б, що на Юшневському давно повинні були-б спинити свою увагу дослідники, що присвятили багато робіт окремим декабристам, часто мало помітним і мало звязаним з таємними товариствами.

Але, окрім доповіді проф. Київського Університету П. В. Голубовського, зачитаної р. 1904-го в „Историческомъ Обществѣ Нестора-Лѣтописца“, та статті А. Г. в „Русскомъ Біографическомъ Словарѣ“, — про Юшневського немає жадної спеціальної роботи ¹⁾.

Це, а знов-же й знайомство з деякими невиданими матеріалами з архіву декабриста, спонукала автора цієї статті взятися за Юшневського й зібрати до одного цілого розкидані про нього дані.

Підчас роботи над темою з'ясувалося, що про час перебування Юшневського в засланні збереглося досить матеріялів. З них, насамперед, листи декабриста й його жінки, як видані, так і невидані, а так само багато згадок про нього в спогадах декабристів і інших осіб, що зустрічалися з ним у Сибіру.

Далеко слабше освітлено важливіший і цікавіший для дослідника руху період діяльності Юшневського перед повстанням. Про

¹⁾ Скорочений зміст доповіді П. В. Голубовського надруковано в „Чтеніяхъ въ Истор. О-вѣ Нестора-Лѣтописца“, т. XVIII, вип. II, відд. I, К. 1905 р., стор. 64—65 і повторно мало не без змін, як передмова до виданих за його-таки редагуванням „Писемъ декабриста А. П. Юшневскаго и его жены М. К. изъ Сибири“, К. 1908 (Одбитка з „Чтеній въ О-вѣ Нестора-Лѣтописца“, т. т. XVIII — XXI).

А. Г. „Юшневскій Алексій Петровичъ“ — „Русскій Біографическій Словарь. Томъ Щаповъ-Юшневскій“. Спб. 1912 р. Біографічні дані див. ще в виданні „Декабристы. 86 портретовъ“, М. 1905, стор. 272—274 та в „Алфавите декабристов под ред. Б. Л. Модзалевскаго и А. А. Сиверса“ („Восстание декабристов“, т. VIII) Лгр. 1925 року, стор. 214, 429—430.

нього, головне, дають відомості хоч і односторонні, матеріали Слідчої Комісії¹⁾, а так само уривкові дані з архіву Юшневського²⁾.

Ця стаття то є один з фрагментів праці про Юшневського. Стосується вона періоду до 1825 року й трактує про стосунки декабриста до поета Гнідича.

Уперше познайомивсь Юшневський з Гнідичем, ще за Павла I, коли обидва вони вчилися на Московському університеті. Знайомство це незабаром перейшло в гарячу приязнь.

М. І. Гнідич (народ. р. 1784), син дрібного полтавського поміщика, вступив туди в березні року 1800 (перед тим він навчавсь у семінарії й у Харківському колегіумі³⁾). Мало не його одноліток О. П. Юшневський (народ. р. 1786), син митного інспектора на Поділлі, вступив до університету з Благородного пансіону при ньому⁴⁾.

Про перебування Юшневського й Гнідича в університеті збереглося мало відомостей.

Із спогадів Гнідичевих товаришів знаємо, що його любили за добру вдачу й за гаряче захоплення поезією. Відомо й те, що Гнідич старанно працював над науками, багато й вдумливо читав, віддавався

¹⁾ „Донесеніє Слѣдственной Комиссіи“ та інші офіційні матеріали, що їх зібрав, напр., В. Богучарський-Базилевський у його книзі „Государственныя преступленія въ Россіи въ XIX в.“, т. I, Спб, 1906 г.; „Восстание декабристов“, вид. Рос. Централн. архиву, т. IV („Дело П. И. Пестеля“); невидане „Дѣло“ Юшневскаго й деякі інші.

²⁾ Значну частину листів Юшневського з Сибіру видав, як казано вище, П. В. Голубовський. Окрім того, деякі матеріали з тієї-ж збірки використав я в таких статтях: „Из архива декабриста Юшневскаго“ в збірникові „Бунт декабристов“, Лгр. 1926; „Письма декабриста П. В. Аврамова из Сибири (Из архива Юшневских)“ в зб. „Декабристы на каторге и в ссылке“, М., 1925; „Декабристы Крюковы, Вольф, Фаленберг и Борисовы в 1845 году.“ — „Былое“, 1925, № 5 (33). Див. ще „Декабристы на Київщині“, К. 1926, с. 17, 48—49 і статтю про декабристів після амністії в зб. „Рух декабристів“, Харків, 1926.

³⁾ Можливо, що Гнідич деякий час учивсь у Благородному пансіоні Московського університету, як гадає, наприклад, його біограф П. Тіханов („Сборникъ Отд. Рус. яз. и словесн. И. Академіи Наукъ“, т. 33, Спб., 1884, с. 6). Але інші дослідники, наприклад, І. Н. Розанов („Русская лирика“, М. 1914 р., стор. 330, примітка), вважають це за безпідставне.

⁴⁾ Згадкою про перебування Юшневського в пансіоні є його свідчення про отримання срібної медалі, що збереглося серед паперів декабриста:

„Императорскій Московскій Университетъ, отдавая должную справедливость похвальному поведенію обучающагося въ Гимназіи онаго своекоштнаго пансионера Алексѣя Юшневскаго, наградила его въ публичномъ своемъ собраніи Юня 30 дня 1800 года серебряною медалью. Въ засвидѣтельствованіе чего и данъ ему сей листъ за подписаніемъ Директора Университета и съ приложеніемъ Университетской печати“.

М. П.

Иванъ Тургеневъ.

Оригінал на папері завбільшки 20³/₂ × 26 см. Те, що відзначено розбивкою, вписано в друкований бланк. Директор Університету Іван Петрович Тургенев — масон, член-фундатор „Дружескаго Ученаго Общества“, друг М. І. Новикова, був повернутий за Павла I з заслання й призначений на директора університету. Сини І. П. — А. та М. Тургенєви виховувалися в пансіоні. Микола Тургенєв був учасник таємних товариств.

літературним зайняттям. А втім, це не перешкодило йому, закінчуючи курс, мріяти про перехід на військову службу, що, на його думку, „превосходить всѣ прочія“. Та батько не дозволив Гнідичеві залишити університет, і він скоривсь.

Про Юшневського відомо ще менше. Більше здогадуємося з натяків, аніж знаємо точно, що й він щиро віддававсь роботі в університеті й багато читав з різних наук. Уже в той час складалася любов Юшневського до наукової книги, що вона так зміцнилася в роки заслання, коли він писав: „для мене... жить значить читать — лишь бы только не произведения фантазии, а что-нибудь дѣльное“¹⁾.

Окрім професорських лекцій та читання книжок, на обох приятелів добре впливала компанія товаришів, серед яких чимало було людей, що опісля становили почесну славу на ниві науки й літератури.

Закінчивши Московського університета²⁾, приятелі переїхали до Петербургу й тут стали на службу: Гнідич спочатку за писаря, а потім, з р. 1805, „младшимъ помощникомъ столоначальника въ Департаментъ Народнаго Просвѣщенія“, Юшневський — за перекладача в „Коллегіи Иностранныхъ Дѣлъ“, готуючися до служби в дипломатичному відомстві.

Переїзд на нове місце, в чужу для них північну столицю, звичайно, сприяв зміцненню приязни університетських товаришів. Почуття самотності в незнайомому місті притягувало їх один до одного, інтерес до літератури й театру, спогади про недавні студентські роки, нарешті, спільність їх поглядів розвивали й зміцнювали їхні приятельські відносини.

Які були під той час суспільні погляди Юшневського, не важко догадатися: то були „вольнолюбивыя мечты“, що завели його через кілька років до „Союзу Благоденствія“, потім до „Южнаго Общества“—і, нарешті, на сибірську каторгу.

Про настрої Гнідичеві довідуємося з його творів того періоду. „Священный долгъ намъ есть для блага всѣхъ трудиться“, писав р. 1804 Гнідич і в низці віршів розвивав думки про те, що треба допомагати тим, кого зневажено й покривджено, то-що.

Недурно за цей час Гнідич близький був до „Вольнаго Общества любителей словесности, наукъ и художествъ“—гуртка столичної ліберальної молоді, що мав на меті збуджувати „ревность ко благу отечества, къ благу всѣхъ людей“³⁾.

Записна книжка Гнідичева зберегла чимало його думок. У ній він є прихильник поступінного розвитку суспільного життя, що вірить у силу розуму, який заправляє ходом історії. Але та сама

¹⁾ „Письма Юшневскаго“... с. 141.

²⁾ Юшневський курса в університеті не закінчив. „Алфавит декабристов“, с. 429. Гнідич „30-го декабря 1802 года по прошенію уволенъ съ аттестатомъ“. П. Тиханов, *ibid.*, стор. 79.

³⁾ И. Н. Розанов, „Русская лирика“, с. 123, 332.

книжка дає підстави бачити в Гнідичеві пасивну людину, що тільки мріє про волю, але не має нахилу до активних учинків, щоб здобути її. Він розумів, наприклад, що іноді „государства доводяться до такого положенія, що въ нихъ мыслящему человѣку ничего не можно сказать безъ того, чтобы не показаться осуждающимъ и власти, которыя это дѣлають, и народъ, который это переносить“. „Въ такія времена безнадежныя должно молчать“, додавав він ¹⁾).

У своїй громадянській пасивності Гнідич був протилежністю Юшневському, що не тільки не мирився з дійсністю навколо себе, а намагався змінити її через державний переворот.

Підчас свого перебування в Петербурзі Юшневський і Гнідич потрапили в коло спостережень С. П. Жигарьова, відомого мемуариста, вихованця, як і вони, Московського університету. Через цей щасливий збіг обставин ми маємо кілька дрібних, але характерних про них відомостів.

Перший запис Жигарьова про Гнідича та Юшневського стосується лютого р. 1806. Тут Жигарьов згадує за намір Гнідича написати драму на 15 дій і про те, що „когда пріятели его, въ особенности смѣтливый Алексѣй Юшневскій, стали издѣваться надъ его намѣреніемъ, онъ доказывалъ, что большія пієсы, въ которыхъ сюжетъ раздѣляется на нѣсколько сутокъ, совсѣмъ не диковинка“ ²⁾).

Ширший другий запис, що стосується 19 лютого р. 1807, де Жигарьов наводить свою розмову з Юшневським про Гнідича.— Даємо з нього уривок.

„Приходиль сослуживецъ мой Алексѣй Юшневскій, бывшій нашъ студентъ, пріятель Гнѣдича, малый умный и чудакъ преестественный. Онъ засталъ меня за письменною конторкою съ перомъ въ рукѣ. „Что дѣлаешь?“ — „Пишу“. — „Сочиняешь?“ — „Описываю“. — „Какого чорта ты описываешь?“ — „Не чорта, а свой день“. — „Славное занятіє! И не скучно?“ — „Привыкъ“. — „Правда, ко всему привыкнуть можно“... — „Кромѣ голода“... — „И жажды“, подхватилъ онъ: „Прикажи-ка подать чаю“ — „Прикажи самъ““.

„Юшневскій велѣлъ принести самоваръ и чайный приборъ, поставилъ столикъ и, накрывъ его салфеткой, расположился пить чай, еп amateur. „Вы всѣ профаны“, сказаль онъ, „пѣете чай кой-какъ; надобно пить его со вкусомъ, какъ пьють московскія купчихи“. — „Кушай во здравіє; у меня чай московскій; его станеть на годъ на всю артель сослуживцевъ“. — „Знаю; Хмѣльницкій“ ³⁾ не нахвалится твоимъ чаемъ; оттого-то, признаться, я и зашелъ къ тебѣ“. — „Спа-

¹⁾ „Записная книжка“ Гнідича. „Сборникъ Отд. Рус. яз. и слов.“ т. 33, с. 75. Див. також И. Н. Ждановъ, „Сочиненія“, т. II, Спб. 1907, с. 34—35.

²⁾ „Записки Степана Петровича Жигарева. Изданіе Русскаго Архива“. М. 1890, с. 158—159.

³⁾ Хмельницкій, Н. І. (1789 — 1845), письменник, автор багатьох водевілів; згодом смоленський і архангельський губернатор.

сибо за откровенность'. — Впрочемъ это шутка, а зашелъ я къ тебѣ вотъ зачѣмъ: не хочешь ли познакомиться съ Гнѣдичемъ? — Какъ не хотѣть! — Такъ отправимся къ нему завтра'. — Нѣтъ, не могу'. — Почему же? — Надобно подождать пока поумиѣю: все это время я очень глупъ'. — Такъ намъ долго придется ждать'. — Богъ не безъ милости! Я былъ свидѣтелемъ и не такихъ чудесъ'. — Какихъ же? — Я видѣлъ слабоумнаго Грамматина на степени перваго ученика въ пансіонѣ, и умнаго золотомедальнаго ученика Граве на публичномъ Нѣмецкомъ театрѣ, въ роли странствующаго башмачника'. — Что жъ это доказываетъ? — Это доказываетъ, что первые бывають послѣдними и послѣдніе первыми'. — Теперь подлинно я вижу, что мы долго не пойдѣмъ къ Гнѣдичу' " і т. д.

Запис Жигарьова цікавий тим, що малює майбутнього декабриста в обстанові дружньої, невимушеної розмови і що в ній не раз згадувано за Гнідича. Інтерес запису збільшується через примітку, що зробив Жигарьов другого дня, 20 лютого: „Я показывалъ Юшневскому вчерашній дневникъ мой. Онъ удивился, прочиталъ его, и не утерпѣлъ, чтобы не подписать подъ нимъ: съ подлиннымъ вѣрно, примолвивъ: „долго не идти намъ къ Гнѣдичу" ').

Отже, у цьому випадкові, є дуже рідкий, мало не єдиний у мемуарній літературі запис розмови, що її текст перевірили потім обидва розмовники.

Дальші записи не дають нічого по суті для нашої теми. Вони описують знайомство Жигарьова з перекладачем „Іліади“, вражіння, як читає Гнідич свій переклад („Гнѣдичъ читаетъ хорошо и внятно, только чуть ли не слишкомъ театрально и громогласно...“) і свої дальші з ним зустрічі. У цих записах для нас цікаво, що, оповідаючи про Гнідича, Жигарьов згадує про Юшневського, то як про об'єкт для бесіди, то як про супутника Гнідичевого, що охоче брав участь у розмовах на літературні теми.

Після цих епізодів 1806—1807 рр., що їх зберіг Жигарьов, у наших відомостях про взаємовідносини між Юшневським та Гнідичем настає п'ятнадцятьрічна перерва.

За цей час обставини перекидали Юшневського в різні місцевості держави, він мав успіх на службі й, змінивши дипломатичну службу на інтендантську, був генерал-інтендантом 2-ої армії, що її штаб стояв у Тульчині на Поділлі.

Гнідич, як і раніш, сливе не виїжджаючи жив у Петербурзі, на службі з р. 1811 в Імп. Публічній бібліотеці, працюючи над перекладом „Іліади" і стежив за літературним і театральним життям столиці.

Але ось два пожовклих аркушики з підписом: „Н. Гнѣдичъ" і датами „1822" та „1823", що збереглися серед паперів Юшневського, свідчать про те, що дружба університетських приятелів продовжувалася, підтримана листуванням, хоч і не частим.

¹⁾ „Записки С. П. Жигарева", с. 312—314.

Листування, після деякої перерви, як видно з Гнідичевого листа, відновив Юшневський, що разом з листом надіслав своєму другові в подарунок тютюну.

Гнідич не забаривсь одгукнутися на послання Юшневського цим листом, що наводиться цілком¹⁾.

С. П. бургъ. Дек. 14. 1822.

Любезнѣйшій Другъ Алексѣй Петровичъ!

Безъ увѣреній можешь ты повѣритъ, что дружескій отзывъ твой былъ для меня, какъ первый отзывъ весны, какъ голосъ родного на чужинѣ, однимъ словомъ, какъ письмо согрѣтое душою, для души замерзающей въ климатъ медвѣжьемъ, въ землѣ клюквы и брусники. Оно однакожъ доставлено мнѣ кѣмъ-то и отъ кого-то. Слѣдობательно, кромѣ свідѣтельства, что ты здравствуешь, помнишь меня и любишь, ничего болѣе про тебя не знаю почтенной другъ мой. Добрѣйшаго полковника Аврамова²⁾ духомъ не слышу. Рѣшаюсь однако, полный желаніемъ писать къ тебѣ, пустить письмо на волю Божію, прося ее доставить его въ Тульчинъ, отколѣ ты пишешь. — Мое житъе по старому: одиноко и смирно и еще болѣе уединенно, какъ бывало прежде. „Бываетъ грустно мнѣ но скучно не бываетъ“. Я ни несчастливъ, ни счастливъ. Не несчастливъ потому, что имѣю средства, или лучше сказать силу души, обойтись безъ людей, найти наслажденіе для сердца у себя дома и сохранить, сколько можно, свободу, первый источникъ счастія земного. Несчастливъ потому, что одинъ; а одинъ потому, что для существъ, можетъ быть и не отрехшихся бы подать мнѣ руку на жизнь и смерть — лежитъ передо мною страшная бездна — бѣдность! Музы, однакожъ, ты знаешь, ее не боятся: стихами Омера я ихъ заманиваю || (а. 1 об.) въ уголь мой и прошу отъ нихъ стиховъ же Омера. Даютъ ли онѣ ихъ мнѣ, или нѣтъ — это дѣло иньшее; но я уже при концѣ моря; и, если не вынесу на берегъ ничего пріятнаго для другихъ, то покрайней мѣрѣ буду почитать лучшимъ въ жизни моей время, въ которое плавалъ я по этому Океану ума и жизни творческой. —

Все, что слыхивалъ про тебя, любезной другъ, есть темная молва, устное преданіе! Знаю только, что ты счастливъ, какъ стоишь быть. Довольно и этого для знанія, но мало для дружбы. Мѣшокъ такой же какъ табаку, и вѣстей о тебѣ былъ бы для меня не лишній. Побалуй дружбу. За табакъ много благодаренъ; жаль, что везенный осенью, доставленъ онъ мнѣ совершенно затхлымъ. Впрочемъ онъ не крѣпокъ, какъ дюбекъ

¹⁾ Листи Гнідичеві писано на папері великого поштового формату (20 × 25½ см.) без водянних знаків. Подаємо таким самим правописом і з тими самими розділовими знаками.

²⁾ Аврамов П. В. (1791 — 1836), член „Союза Благоденствія“ та „Южнаго Общества“, полковник, командир Казанського пішого полку, близький приятель Юшневського.

или кубекъ, мною предпочтительно изъ турецкихъ табаконъ любимый: онъ цвѣтомъ темень какъ кнастеръ и чрезвычайно благовоненъ. Если дюбекъ попадаетъ въ сторонѣ вашей и за половину буду благодаренъ какъ за мѣшокъ. Прежде однако попотчивай меня вѣстями о себѣ и адресомъ своимъ. Въ ожиданіи, обнимаю тебя и съ неизмѣнными чувствами уваженія и дружбы остаюсь всею душою преданный тебѣ

Н. Гнѣдичъ.

Звичайно, Юшневський поспішивсь відповісти на листа давнього друга величеньким посланням. Воно, як і попередній лист декабриста, нам, на жаль, невідоме¹⁾. Але про розміри його й про дружній характер послання Юшневського ми довідуємося з перших рядків одповісного листа Гнідичевого.

С. П. Бургъ. Сен. 17. 1823.

Какою прелестною кипюю грянуль ты въ меня, почтеннѣйшій другъ Алексѣй Петровичъ! и какимъ подарилъ письмомъ, полнымъ довѣренности и изліянія сердечнаго. Не въ рѣшето льеть воду чловѣкъ, мнѣ изъ дѣтства любезный; многія строки письма твоего легли мнѣ на сердце; мнѣ пріятно было найти въ немъ туже свѣтлость ума, чувствительность и благородство души, однимъ словомъ, качества, которые надъ толпою возвышали тебя въ дѣтствѣ и заставили меня любить тебя. Эти качества и открыли тебѣ путь, скользкій для грѣшной черни, но не темный для чести. Впрочемъ ни ты ни я не знакомы съ дружбаю заключаемой словами и питающей розами: прежде чѣмъ другъ съ другомъ изъяснились мы, уже были дружны, разумѣли и уважали другъ друга. Такихъ связей безкорыстныхъ время не охлаждаетъ; одинъ разъ навсегда я далъ тебѣ руку и — аминь!

Злополучіе училище людей. Не изъ Университета почтенной другъ мой, вынесъ ты опыты жизни, наука важнѣйшая; не въ Университетѣ научился ты благороднымъ образомъ служить обществу, познаніе труднѣйшее! Ты питомецъ несчастья, и выдержалъ экзамены судьбы, въ которыхъ одно христіанское терпѣніе укрѣпляло тебя. — Она однакожъ кажется къ тебѣ улыбулась и доставила способъ или путь на которомъ можно и служить и не выслуживаться, изъ чести, а не изъ почестей. Неужли отецъ || (а. 1 об.) остается немилосердѣе судьбы? И Ахиллесъ сжалился надъ сѣдинами Пріама. Твои жъ трогательнѣе: они преждевременны. Въ этомъ однакожъ и я не уступаю тебѣ: ни одного волоса юношескаго цвѣта; а что еще чувствительнѣе — совершенная потеря охоты къ столицѣ: шумъ

¹⁾ Невідомі й інші листи Юшневського до Гнідича. Серед поетових паперів, що вони зберігаються в Пушкінському Домі Всесоюзної Академії Наук, згідно з ласкавим повідомленням Б. Л. Модзалевського, їх немає. Справа про інше їх місцеперебування, напр., у Держ. Публічній Бібліотеці, залишається поки-що нез'ясована.

каретъ, шліпотня Парнасская, ненависти и спліотни, авторы, актеры и актрисы, смущащiе миръ моей келiи — все это мнѣ наконецъ такъ надоѣло — что хоть пѣшкомъ за заставу! Когда мы причалимъ, когда скажемъ: здѣсь пристань, здѣсь друзья? Когда положимъ посохи свои, хотя на развалинахъ надеждъ юношескихъ, но подъ кровомъ боговъ домашнихъ? Неужели и это умѣренное желанiе покажется затѣйливо судьбѣ нашей? А я принялъ бы за величайшій знакъ ея благоволенiя, еслибъ для отдыха отъ бурьъ жизни, она свела меня съ тобою.

Ожидая обѣщанiя твоего писать черезъ почту; а между тѣмъ обнимаю тебя и съ душевною преданностiю и неизмѣнною дружбою остаюсь

tuus ex anima

Н. Гнѣдичъ.

|| (а. 2) Письмо отправляется в первыхъ числахъ октября; ибо увѣ! почта въ Тульчинѣ ходитъ только 1 и 15 чиселъ каждаго мѣсяца.

Такі оці два, досі невидані, листи поета до приятеля-декабриста. У їх змісті і стилі почувається поруч з впливом літературних напрямів епохи — особисті настрої перекладача „Іліади“, що він цілком поринув у своєрідне життя мітичних образів, але високо цинив приятелювання. Недурно ще р. 1810 Гнідич писав:

„Священною дружбой я все замѣняю;
„Она мнѣ опора подъ игомъ годовъ“...¹⁾

Не менше цікаві ці листи, а надто другий, і для характеристики Юшневського. Натяки й деталі, що містяться в них, вносять низку цікавих додатків до тієї характеристики Юшневського, що в нашій уявлінні складається на підставі інших джерел. — Ці риси цінні особливо тим, що малюють Юшневського в його молоді роки, мало освітлені в інших матеріалах.

Дальших слідів листування, скільки нам відомо, не збереглося. Та воно скоро мусіло припинитися і без волі обох приятелів: у грудні р. 1825 Юшневського заарештовано в Тульчині, а 7 січня р. 1826 засаджено до Петропавлівської фортеці. Потім почалося слідство, суд і потягнулися для Юшневського роки каторги й заслання в Сибіру, де він закінчив свої дні року 1844.

Гнідич, як і раніш, залишавсь у Петербурзі, да й помер р. 1833.

Цим поки-що й вичерпуються дані, що ми їх зібрали, про взаємовідносини поета та декабриста.

¹⁾ „Дружба“ (1810 р.). „Сочиненія Н. И. Гнѣдича. Изданіе А. Смирдина“ Спб. 1854, стор. 112.